

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

активно впливаючи на всі позитивні державотворчі процеси.

1. Амонашвили Ш. *Истина школы / Амонашвили Ш.* – К.: СПД Богданова А. М., 2006. – 20 с.

2. Амонашвили Ш. *Приветствие участникам Второго Международного конгресса “Миссия учителя в современном мире” / Амонашвили Ш.О.* – Гуманная педагогика. – 2012. – № 1(13). – С. 1.

3. Амонашвили Ш. *Духовна основа освіти.* Інформаційний ресурс. Джерело доступу: <http://gumanpedagog.org.ua>

4. Бик А. *Мислення як категорія педагогіки В.Сухомлинського в контексті новітньої освітньої парадигми // Наук. зап. – Вип. 52. – ч. 2. – Серія:*

Педагогічні науки/ Бик А. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2003. – С. 7–11.

5. Богуславский М. *Манифест гуманной педагогики – путь в будущее/ Богуславский М.* – Гуманная педагогика. – 2012. – № 1(13). – С. 1–2.

6. *Манифест гуманной педагогики // Інформаційний ресурс. Джерело доступу: <http://gumanpedagog.org.ua>*

7. Мойсеюк Н. *Педагогіка: навчальний посібник (Вид.5-е, доп. і переробл.) / Мойсеюк Н.* – К., 2007. – 656 с.

8. Святченко І. *Самоосвіта як підвищення компетентності педагога // Інформаційний ресурс. Джерело доступу: <http://osvita.ua/school/manage/cadre>*

9. Сухомлинський В. *Серце віддаю дітям / Сухомлинський В.* – К., 1973.

Стаття надійшла до редакції 20.06.2013

УДК 371.013

Наталія Мачинська, кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки та соціальної роботи
Ірина Посисень, студентка магістратури юридичного факультету
Львівського державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

У статті подається характеристика окремих видів нетрадиційних форм проведення лекційних занять, розкриваються особливості їх підготовки та проведення, визначаються переваги та недоліки.

Ключові слова: лекція, проблемна лекція, лекція-бесіда, лекція-дискусія, лекція-конференція, лекція-прес-конференція, бінарна лекція, лекція-візуалізація, лекція-консультація, лекція-екскурсія.

Лит. 6.

Наталья Мачинская, кандидат педагогических наук, доцент,
профессор кафедры педагогики и социальной работы
Ирина Посисень, студентка магистратуры юридического факультета
Львовского государственного университета внутренних дел

ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ И ПРОВЕДЕНИЯ НЕТРАДИЦИОННЫХ ФОРМ ЛЕКЦИОННЫХ ЗАНЯТИЙ

В статье дается характеристика отдельных видов нетрадиционных форм проведения лекционных занятий, раскрываются особенности их подготовки и проведения, определяются преимущества и недостатки.

Ключевые слова: лекция, проблемная лекция, лекция-беседа, лекция-дискуссия, лекция-конференция, лекция-пресс-конференция, бинарная лекция, лекция-визуализация, лекция-консультация, лекция-экскурсия.

Natalia Machynska, Ph.D. (Pedagogic), Docent
Prof. of Pedagogical and Social Work Department
Iryna Posysen, Student of Magistracy of the Faculty of Law
Lviv State University of Internal Affairs

FEATURES AND ORGANIZATION OF ALTERNATIVE FORMS LECTURES

The article deals with specific types of non-traditional lectures, the peculiarities of their preparation and conduct are determined by their advantages and disadvantages.

Keywords: lecture, problem lecture, lecture conversation, lecture discussion, lecture conference, press conference, binary lecture, lecture visualization, lecture consultation, lecture-tour.

Постановка проблеми. Реформування удосконалення загальновідомих форм організації вітчизняної системи вищої освіти навчального процесу, оскільки в сучасних умовах передбачає пошук нових та перед вищим навчальним закладом стоїть

завдання підвищення якості підготовки кваліфікованого фахівця, який був би готовим до професійного зростання впродовж життя та конкурентноспроможним на сучасному ринку праці. Оскільки лекція виступає однією з основних форм організації навчального процесу у вищому навчальному закладі, то одним із шляхів інтенсифікації пізнавальної діяльності студентів є широке використання різних видів нетрадиційних лекцій у вищому навчальному закладі.

Дослідженнями питань нетрадиційних форм лекційних занять займалися такі науковці, як: А. Коваленко, Ю. Караван, А. Саницька, М. Ташак, Є. Моїсєєв, С. Вітвицька, З. Курлянд та інші.

Але разом з тим недостатньо уваги приділяється вивченню переваг і недоліків використання різних типів нетрадиційних форм проведення лекційних занять у вищих навчальних закладах.

Метою нашого дослідження є характеристика особливостей підготовки та проведення нетрадиційних форм лекційних занять у вищих навчальних закладах.

Виклад основних положень. Лекція є однією з форм організації навчального процесу у вищому навчальному закладі і забезпечує системне подання наукових знань викладачем. Враховуючи співіснування випробуваних і новітніх форм організації навчального процесу, умовно можна розподілити види лекцій на дві великі групи: традиційні й нетрадиційні.

А.Б. Коваленко до нетрадиційних лекцій відносить лекцію-візуалізацію, лекцію вдвох, лекцію із запланованими помилками, лекцію з використанням техніки зворотного зв'язку та мозкової атаки [3].

Крім цього до основних форм нетрадиційних лекцій належать проблемна лекція, лекція-бесіда, лекція-прес-конференція, інтегрована лекція та інші [4].

Проаналізуємо окремі види нетрадиційних лекцій.

Проблемна лекція, як зазначає Є.М. Моїсєєв, – це апробація багатоваріантних підходів до вирішення представленої проблеми. Вона активізує особистий пошук студентів, їх пошукову та дослідну діяльність. На перших етапах у групах з високим рівнем пізнавальної діяльності викладач може побудувати лекцію таким чином, що сам визначає проблему і на очах у групи демонструє можливі шляхи її вирішення. У подальшому можна переходити до частково-пошукових методів, а саме: лектор створює проблемну ситуацію і спонукає студентів до пошуку шляхів її вирішення [5].

За допомогою проблемної лекції забезпечується

досягнення трьох основних дидактичних цілей: засвоєння студентами теоретичних знань; розвиток теоретичного мислення; формування пізнавального інтересу до змісту навчальної дисципліни та професійної мотивації майбутнього спеціаліста [2].

Проблемна лекція дає змогу створити в студентів ілюзію “відкриття” вже відомого в науці. Студент не просто опрацьовує інформацію, а переживає її засвоєння як суб’єктивне відкриття ще невідомого для себе знання. На проблемній лекції мислення студентів активізують за допомогою створення проблемної ситуації, ще до того, як вони отримали необхідну інформацію, яка є для них новим знанням (наприклад, спосіб розв’язання того чи іншого завдання). У традиційному навчанні діють навпаки – спочатку дають знання, спосіб чи алгоритм розв’язання, а потім уже приклади, на яких можна потренуватися в застосуванні цього способу [6].

Для створення проблемної ситуації можна використовувати такі прийоми як: пряма постановка проблеми та проблемне завдання у вигляді питання; повідомлення інформації, яка містить суперечність; повідомлення протилежних думок з будь-якого питання; звернення уваги на те чи інше життєве явище, яке потрібно пояснити; повідомлення фактів, які викликають непорозуміння, співставлення життєвих знань з науковими, а також постановка питання, на яке повинен відповісти студент, прослухавши частину лекції і зробити висновки. Разом з тим, якщо організовуючи проблему лекцію викладач не володіє на високому рівні достатньою кількістю інформації та педагогічною технікою проведення таких занять, інформація не буде повністю осмислена та сприйнята студентами [1].

Лекція-бесіда, або “діалог з аудиторією”, є найбільш поширеною і порівняно простою формою активного залучення студентів у навчальний процес. Ця лекція передбачає безпосередній контакт викладача з аудиторією. Перевага лекції-бесіди полягає в тому, що вона дозволяє привертати увагу студентів до найбільш важливих питань теми, визначати зміст і темп викладу навчального матеріалу з урахуванням особливостей студентів.

Залучити слухачів до участі у лекції-бесіді можна за допомогою різних прийомів. Так, зокрема, “завантаження” студентів питаннями на початку лекції і в її ході питання можуть бути інформаційного і проблемного характеру, для з’ясування думок і рівня обізнаності студентів за теми, яка розглядається, ступеня їх готовності до сприйняття наступного матеріалу. Питання адресуються всій аудиторії. Студенти

відповідають з місць. Якщо викладач зауважує, що хтось зі студентів не бере участь в ході бесіди, то питання можна адресувати особисто тому студенту, або запитати його думку з обговорюваної проблеми.

Питання можуть бути як простими для того, щоб зосередити увагу студентів на окремих аспектах теми, так і проблемними. Студент, продумуючи відповідь на поставлене запитання, отримує можливість самостійно прийти до тих висновків та узагальнень, які викладач повинен був повідомити їм в якості нових знань, або зрозуміти важливість обговорюваної теми, що підвищує інтерес і ступінь сприйняття матеріалу студентами.

Окрім питань, лекція-бесіда допускає викладення своєї власної точки зору з того чи іншого питання. На такій зустрічі лектор і сам повинен ставити питання. Так утворюється підрунтя для обміну думками, для бесіди. Лекція-бесіда може перетворитись в *лекцію-диспут (дискусію)*, і, так би мовити, природнім шляхом, і в результаті запланованих дій лектора [5].

На відміну від лекції-бесіди в лекції-дискусії викладач при викладі лекційного матеріалу не тільки використовує відповіді студентів на свої питання, а й організовує вільний обмін думками в інтервалах між логічними розділами.

Дискусія – це взаємодія викладача і студентів, вільний обмін думками, ідеями і поглядами на питання, що досліджується. Це поживляє навчальний процес, активізує пізнавальну діяльність аудиторії і, що дуже важливо, дозволяє викладачеві керувати колективною думкою групи, використовувати його з метою переконання, подолання негативних установок та помилкових думок деяких студентів. Ефект досягається тільки при правильному доборі питань для дискусії та вмілому, цілеспрямованому управлінні нею.

Позитивним у дискусії є те, що студенти погодяться з точкою зору викладача з більшим бажанням швидше у ході дискусії, ніж під час бесіди, коли викладач лише вказує на необхідність прийняти його позицію з обговорюваного питання. Даний метод дозволяє викладачеві бачити, наскільки ефективно студенти використовують отримані знання в ході дискусії.

Негативним є те, що студенти можуть неправильно визначати для себе галузь вивчення або не зуміти успішно обговорювати виникаючі проблеми. Тому в цілому заняття може виявитися заплутаним. Студенти в цьому випадку можуть зміцнитися у власній думці, а не змінити її.

Бінарна лекція або лекція удвох. Під час проведення даного виду лекції моделюють реальну професійну ситуацію обговорення

теоретичних питань з різних поглядів у викладенні двох фахівців, наприклад, представників двох наукових шкіл, теоретика і практика, прихильника чи противника того чи іншого рішення. Така лекція доцільна, коли, наприклад, існують різні підходи до вирішення проблемних питань і кожний з викладачів відстоює власні позиції. Вона доцільна і для здійснення міжпредметних зв'язків, коли одна проблема стає інтегральною для викладачів різних кафедр, наприклад, кримінального і адміністративного права або кримінального процесу і криміналістики.

Підготовка і читання лекції на двох ставить підвищені вимоги в доборі науково-педагогічних працівників. Вони мають бути інтелектуально та особистісно-сумісні, мати загальні "фонди", володіти розвинутими комунікативними вміннями, здібностями до імпровізації, швидкістю реакції, виявляти високий рівень володіння предметним матеріалом, який часто виходить за межі теми [6].

Спеціальним завданням цього виду лекції є демонстрація відносин викладачів до об'єкта висловлювань. Показує особистісні якості викладача як професіонала у своїй предметній області і як педагога більш яскравіше і глибше, ніж будь-яка інша форма лекції.

Практика застосування бінарної лекції має такі переваги:

- дає вищий рівень активності студентів у сприйманні, мисленні й діях;
- робить проблемним не тільки зміст, а й форму викладу, що активізує мислення студентів;
- дає можливість передати більший обсяг інформації за рахунок переконструювання матеріалу і підтримки високого рівня уваги й інтересу студентів;
- дає більший педагогічний ефект у тому разі, коли тема принципова для даного предмета;
- виробляє альтернативність мислення, повагу до іншої точки зору;
- підвищує культуру ведення дискусії за рахунок демонстрації подібних рис викладача й участі в ній самих студентів [2].

Найбільш негативним аспектом бінарної лекції може виступати той факт, що викладачі, захоплюючись поясненням нового матеріалу, забувають про дидактичну мету лекції, а намагаються довести своєму колезі власну правоту та переконати його у професійній обізнаності.

Лекція із заздалегідь запланованими помилками, як стверджує В.Л. Ортинський, розрахована на стимулювання студентів до постійного контролю пропонованої інформації (пошук помилки: змістової, методологічної, методичної, орфографічної).

Даний вид нетрадиційної лекції розвиває в студентів уміння оперативно аналізувати професійні ситуації, постаючи в ролі експертів, опонентів, рецензентів, знаходити неправильну або неточну інформацію.

Підготовка викладача до цієї лекції полягає в тому, щоб закласти в її зміст певну кількість помилок змістовного, методичного або поведінкового характеру. Список таких помилок викладач приносить на лекцію і знайомить з ними студентів тільки наприкінці лекції. Викладач проводить виклад лекції таким чином, щоб помилки були ретельно приховані та їх не так легко можна було помітити студентам. Це вимагає спеціальної роботи викладача над змістом лекції, високого рівня володіння матеріалом і лекторської майстерності.

Завдання студентів полягає в тому, щоб по ходу лекції відзначати в конспекті помічені помилки і назвати їх наприкінці лекції. На розбір помилок відводиться 10 – 15 хвилин [6]. У ході цього розгляду даються правильні відповіді на питання – викладачем, студентами або спільно. Кількість запланованих помилок залежить від специфіки навчального матеріалу, дидактичних і виховних цілей лекції, рівня підготовленості студентів.

Досвід використання лекції із задалегідь запланованими помилками показує, що студенти, як правило, знаходять задумані помилки (викладачем проводиться звірка зі списком таких помилок). Нерідко вони вказують і такі помилки, які були мимоволі допущені викладачем, особливо мовні та поведінкові. Викладач повинен чесно визнати це і зробити для себе певні висновки. Все це створює атмосферу довіри між викладачем і студентами, особистісне включення обох сторін у процес навчання. Елементи інтелектуальної гри з викладачем створюють підвищений емоційний фон, активізують пізнавальну діяльність студентів.

Лекція з запланованими помилками виконує не тільки стимулюючу функцію, а й контрольну. Викладач може оцінити рівень підготовки студентів з предмета, а той у свою чергу перевірити ступінь своєї орієнтації в матеріалі. За допомогою системи помилок викладач може визначити недоліки, аналізуючи які в ході обговорення зі студентами отримує уявлення про структуру навчального матеріалу і труднощі оволодіння ним.

Серед інших видів нетрадиційних лекцій вирізняють: лекцію-візуалізацію; лекцію-конференцію; лекцію-прес-конференцію; лекцію-екскурсію; кіно (відео) лекцію; лекцію із застосуванням техніки зворотного зв'язку (інтерактивна лекція); лекцію з розбором конкретних ситуацій, а також лекцію з використанням мозкової атаки.

Лекція-візуалізація – це візуальна форма подавання лекційного матеріалу засобами ТЗІ чи аудіо-, відеотехніки [6]. Проведення лекції-візуалізації полягає у зв'язаному, розгорнутому коментуванні підготовлених візуальних матеріалів, які повністю розкривають тему лекції. Ці матеріали мають забезпечувати систематизацію знань студентів, надання нової інформації, створення проблемних ситуацій і можливості їх розв'язання.

Краще застосовувати різні види наочності – натуральну, образотворчу, символічну [6]. Лектор широко використовує такі форми наочності, які самі виступають носіями змістовної інформації (слайди, плівки, планшети, креслення, малюнки, схеми і т.д.).

Підготовка даної лекції викладачем полягає в тому, щоб змінити, перекоструювати навчальну інформацію з теми лекційного заняття у візуальну форму для подання студентам через технічні засоби навчання або вручну (схеми, малюнки, креслення тощо). До цієї роботи можуть залучатися і студенти, в яких у зв'язку з цим будуть формуватися відповідні вміння, розвиватися високий рівень активності, виховуватися особистісне ставлення до змісту навчання.

Доцільніше використовувати різні види візуалізації такі, як натуральні, зображальні, символічні, – кожен з яких або їх поєднання вибирається залежно від змісту навчального матеріалу. При переході від тексту до зорової форми чи від одного виду наочності до іншого може втрачатися деяка кількість інформації. Але це є перевагою, тому що дозволяє сконцентрувати увагу на найбільш важливих аспектах і особливостях змісту лекції, сприяти його розумінню і засвоєнню.

Лекція-візуалізація має також негативні риси, зокрема важкість сприймання матеріалу і його конспектування. Їх можна подолати таким чином: перед початком лекції кожному студенту роздається весь комплект наочності або ж комплект наочності без тексту і зв'язків так, щоб студентам під час лекції не доводилося креслити схеми, діаграми, рисунки, а тільки записувати зміст. Звичайно це можливо лише в тому випадку, якщо лекція читається для групи, а не для потоку.

Лекцію-конференцію проводять як науково-практичне заняття, із поставленою проблемою й системою доповідей, тривалістю 5 – 10 хв. Кожен виступ репрезентує логічно завершений текст, задалегідь підготовлений у межах запропонованої викладачем програми. Сукупність представлених текстів дасть змогу всебічно висвітлити проблему.

Функція викладача полягає у керуванні підготовкою таких доповідей до лекції. Під час лекції викладач може дещо узагальнити матеріал, допомогти “лектору-початківцю” з числа слухачів (курсантів, студентів), якщо йому не зовсім вдається відповісти на питання аудиторії. Такий вид лекцій, з одного боку, значно підвищує роль самопідготовки, а з іншого – дозволяє виявляти резерви науково-педагогічних кадрів [5].

Наприкінці лекції викладач підбиває підсумки самостійної роботи й виступів студентів, доповнюючи чи уточнюючи запропоновану інформацію, і формулює основні висновки.

Лекція-прес-конференція виникла під впливом необхідності відображення в навчальному процесі особливостей діяльності фахівців із науково-технічної пропаганди [6]. Назвавши тему лекції, науково-педагогічний працівник просить студентів письмово задати йому запитання з цієї теми. Кожний студент повинен упродовж 2 – 3 хвилин сформулювати найцікавіші для нього запитання, написати на папері й передати науково-педагогічному працівнику. Потім лектор протягом 3 – 5 хвилин класифікує запитання за змістом і починає читати лекцію. Викладає матеріал не як відповіді на кожне запитання окремо, а у вигляді розкриття теми, у процесі якого формуються відповідні відповіді. Завершуючи лекцію, викладач робить підсумкову оцінку запитань, як відображення знань та зацікавленість слухачів [6].

Основна мета лекції-прес-конференції – підведення підсумків лекційної роботи, визначення рівня розвитку засвоєного змісту в наступних розділах. Лекцію такого роду можна провести і після закінчення всього курсу з метою обговорення перспектив застосування теоретичних знань на практиці як засобу вирішення завдань освоєння матеріалу наступних навчальних дисциплін, засоби визначення майбутньої професійної діяльності. На лекції-прес-конференції лекторами можуть бути два-три викладачі різних предметних галузей.

Лекція із застосуванням техніки зворотного зв'язку (інтерактивна лекція) можлива як за допомогою звичайних вербальних (словесних) засобів, так і за допомогою технічних засобів навчання у спеціально обладнаних аудиторіях. Якщо лектор іде традиційним шляхом, то це дещо нагадує лекцію-бесіду з тією різницею, що максимальне навантаження при відповіді на питання приходить на самих студентів. Лише у тому випадку, коли ніхто в аудиторії не зможе дати правильної відповіді, викладач роз'яснює сам. Взагалі при підготовці і проведенні інтерактивних лекцій бажано заздалегідь роздати необхідний дидактичний матеріал, методичні рекомендації по

вивченню теми, щоб аудиторія, готуючись до цього заняття, виписала до зошитів визначення, найбільш важливу інформацію. Лектор же з'ясує, наскільки зрозуміло те, що опрацьовувалося самостійно, і коментує найбільш складні місця [5].

До позитивних сторін інтерактивної лекції відносять: по-перше, долається перша вада, за яку критикують лекції: студент перестає бути пасивним об'єктом навчання, а готується не тільки до семінарських і практичних занять, але і до лекцій, на яких, до речі, дозволяється виставляти оцінки; по-друге, вдається здійснювати диференційований підхід, діагностуючи рівень обізнаності по темі; по-третє, з'являється час на детальний розгляд найбільш складних моментів лекції, оскільки не потрібно надиктовувати основні положення і визначення – вони вже зафіксовані в конспектах [4].

Розвиток технічних засобів навчання призвів до того, що термін “техніка зворотного зв'язку” певною мірою втрачає своє абстрактне значення. В обладнаних аудиторіях лектор може відстежувати реакцію залу через спеціальні датчики. Наприклад, під час лекції можуть задаватися питання, а аудиторія обирати варіанти відповідей на нього. Якісний аналіз відповідей сигналізує, наскільки правильно аудиторія розуміє те чи інше питання [5].

Лекція з використанням мозкової атаки. Така лекція передбачає високу активність студентів й ефективність засвоєння інформації. Це досягається за рахунок самостійної роботи студентів під час лекції.

Лекція включає два етапи: мозкову атаку та селекцію ідей. Мозкова атака передбачає генерацію ідей без критики, колективне розв'язання проблеми. На дошці записуються всі запропоновані ідеї. Після цього викладач разом із студентами обговорює критерії відбору ідей, відповідно до яких ведеться відбір. Ретельно опрацьовується кожна ідея, кожен варіант розв'язання проблеми, обґрунтовується, чому ідея приймається чи відкидається. Ефективність засвоєння інформації, здобутої шляхом мозкової атаки, значно вища, ніж тоді, коли її подає викладач [3].

Висновки. Таким чином, нетрадиційні форми проведення лекційних занять виступають альтернативними традиційній лекції у системі сучасної вищої освіти. Активне впровадження нетрадиційних форм лекційних занять у навчальний процес вищих навчальних закладів сприятиме підвищенню ефективності засвоєння знань у студентів, формуванню на цій основі у них сукупності практичних умінь і навичок, збереженні інтересу до навчальної дисципліни та формуванню професійної компетентності майбутніх фахівців.

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СУДНОВОДІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ВЕСТИ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА КУРСОМ ТА ПОЗИЦІЄЮ СУДНА

1. Вітвицька С.С. *Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник*. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.

2. Караван Ю.В., Саніцька А.О., Ташиак М.С. *Нетрадиційні форми лекцій у вищій школі. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://nauka.zinet.info/15/karavan.php>*.

3. Коваленко А.Б. *Особливості застосування методів активного навчання при підготовці до професійної діяльності // Наука і освіта: Науково-практичний журнал Південного наукового центру АПН України. – 2009. – № 5. – С. 77–81. Електронний ресурс. Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/NiO/2009_5/1_razdel/koval.htm*.

4. Мачинська Н.І., Стельмах С.С. *Сучасні форми організації навчального процесу у вищій школі: навчально-методичний посібник / Н.І. Мачинська, С.С. Стельмах*. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. – 180 с.

5. *Методика підготовки та проведення лекцій у Київському національному університеті внутрішніх справ. // Методичні рекомендації. За ред. Є.М. Моїсєєва. Електронний ресурс. Режим доступу: www.naiu.kiev.ua/tslc/pages/nmr/doc*

6. Ортинський В.Л. *Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів*. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 427 с.

Стаття надійшла до редакції 30.07.2013

УДК [811.111:378.147]:656.61–051

Юлія Петровська, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської мови в судноводінні Херсонської державної морської академії, м. Херсон

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СУДНОВОДІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ВЕСТИ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА КУРСОМ ТА ПОЗИЦІЄЮ СУДНА

У статті розглянуто специфіку впровадження стратегії “keynote” у навчальний процес для формування англомовної стратегічної компетентності майбутніх судноводів, а також розроблено комплекс вправ для їхнього навчання вести спостереження за позицією та курсом судна різними методами.

Ключові слова: майбутні судноводії, стратегічна компетентність, комплекс вправ, вербальні та візуальні опори.

Лит. 12.

Юлия Петровская, кандидат педагогических наук, доцент кафедры английского языка в судовождении Херсонской государственной морской академии, г. Херсон

ФОРМИРОВАНИЕ АНГЛОЯЗЫЧНОЙ СТРАТЕГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СУДОВОДИТЕЛЕЙ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ВЕСТИ НАБЛЮДЕНИЯ ЗА КУРСОМ И ПОЛОЖЕНИЕМ СУДНА

В статье рассматривается специфика внедрения в учебный процесс стратегии “keynote” для формирования англоязычной стратегической компетентности будущих судоводителей, а также разработан комплекс упражнений для их обучения вести наблюдения за курсом и положением судна разными методами.

Ключевые слова: будущие судоводители, стратегическая компетентность, комплекс упражнений, вербальные и визуальные опоры.

Julia Petrovska, Ph.D. (Pedagogic) Docent of English in Navigation
Kherson State Maritime Academy, Kherson

FORMATION OF ENGLISH STRATEGIC COMPETENCE OF FUTURE NAVIGATORS IN TRAINING OF MONITORING THE COURSE AND POSITION OF THE VESSEL

The article discloses specific features of the “keynote” strategy implementation into the teaching process of English language in order to develop the strategic competence of Future deck officers, and a complex of tasks is developed to familiarize them with different methods of ship’s course and position observation.

Keywords: Deck Officers, strategic competence, complex of tasks, verbal and visual prompts.

Постановка проблеми. Здатність майбутніх судноводів звітувати, робити записи у судновому журналі щодо прокладки, зміни курсу й положення судна, є запорукою успішного спілкування екіпажу під

час здійснення переходу, і отже основою безпеки судна в цілому. Проте згідно зі статистикою інституту морських досліджень Великобританії відсоток нещасних випадків у морі у результаті неправильної інтерпретації і передачі інформації у